

En arvsfond i takt med tiden - En översyn av regelverket kring Allmänna arvsfonden (SOU 2018:70)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att arvsavstående till lämplig juridisk person även bör kunna avse egendom som är av särskild betydelse från miljösynpunkt eller för idrotts- och friluftslivet eller som avser byggnadsminne eller värdefulla byggnadsverk.
- SKL anser att Allmänna arvsfonden alltid ska ta ansvar för så kallade ”*bristbon*”. Det innebär att god man ska anlitas av Kammarkollegiet även i dessa fall och att Allmänna arvsfonden ska ansvara för arvode till den gode mannen. Detta bör regleras i lag.
- SKL har i övrigt inget att erinra mot förslagen i betänkandet.

Avsnitt 12, Vissa frågor om avstående av arv

Såväl i nu gällande lag om Allmänna arvsfonden som i den nu föreslagna anges att arvsavstående kan göras till juridisk person som har särskilda förutsättningar att ta hand om egendomen, när det gäller egendom som är av särskild betydelse från ”kulturhistorisk synpunkt eller från natur- eller kulturvårdssynpunkt”.

SKL anser att den aktuella bestämmelsen behöver moderniseras. Utöver nuvarande (och föreslagen) lagtext bör enligt förbundet anges att arvsavstående även kan ske för egendom som är av särskild betydelse från miljösynpunkt eller för idrotts- och friluftslivet eller som avser byggnadsminne eller värdefulla byggnadsverk (”q-märkt”).

En sådan utvidgning är motiverad, så att inte lämpliga arvsavståenden hindras på grund av en alltför snävt formulerad lagtext. Den komplettering som SKL föreslår är delvis hämtad från den numera upphävda 1 § 3 och 4 i den numera upphävda förköpslagen (1967:868), som hade följande lydelse:

3. *fast egendom som behövs för att tillgodose ett väsentligt behov av mark eller anläggning för idrott eller friluftsliv,*
4. *fast egendom med byggnad som bör bevaras därför att den är värdefull från kulturhistorisk eller miljömässig synpunkt.*

Den föreslagna kompletteringen har således sin grund i tidigare överväganden om egendom som ansetts särskilt viktig för kommunerna att kunna förvärva. Härtill kommer att fastigheter eller delar av fastigheter som utgör byggnadsminne eller som är särskilt värdefulla från kulturhistorisk eller miljömässig synpunkt ofta blir q-märkta i detaljplan, vilket i praktiken innebär starka inskränkningar i äganderätten. Det innebär

att egendomen kan vara av mindre intresse för andra aktörer, särskilt som det också är ett ekonomiskt åtagande att förvärva sådan egendom. Enligt SKL är det därför angeläget att arvsavstående även vad avser sådan egendom kan ske till kommun eller annan lämplig juridisk person. Det kan vara ett bra sätt att säkerställa en önskvärd framtida förvaltning av egendom med starka bevarandeintressen.

14, Kostnader i bristbon

SKL vill först erinra om att kommunernas ansvar för dödsbon där Allmänna arvsfonden är arvinge inte är större än för andra dödsbon där det finns arvingar. Många kommuner upplever idag att Allmänna arvsfonden inte tar sitt ansvar som arvinge, vilket kan leda till att kommunerna bekostar åtgärder som rätteligen inte är ett kommunalt ansvar och som ligger utanför vad kommuner får ägna sig åt (2 kap. 1 § kommunalagen). Kommunala åtaganden som avser enskilda kräver i princip särskilt författningsstöd.

Provisorisk dödsboförvaltning och avveckling

Kommunerna har länge erfarit att Allmänna arvsfonden bara tar ansvar för dödsbon med överskott. Dödsbon med förväntad brist lämnas över till socialnämnderna att förvalta och avveckla. *Provisorisk dödsboförvaltning* är något som regelmässigt förekommer inom socialnämndernas verksamhet med stöd av 18 kap. 2 § ärvdabalken. I dödsbon med förväntad brist, i utredningen benämnda som *Bristbon*, medför tillämpningen att kommunerna (socialnämnderna) får sköta dödsbon med underskott, medan arvsfonden tar hand om dödsbon med överskott. SKL anser att samtliga dödsbon där Allmänna arvsfonden är ensam dödsbodelägare rätteligen ska hanteras av Allmänna arvsfonden. Detta bör förtydligas i lag.

God man bör förordnas även i bristbon och erhålla skälig ersättning

Det har i praktiken varit svårt för kommunerna att från *provisorisk dödsboförvaltning* överlämna dödsbon till Allmänna arvsfonden. Oaktat dödsboets ekonomiska status anser SKL att en *god man* ska tillsättas av Kammarkollegiet i de fall Allmänna arvsfonden är ensam dödsbodelägare. Detta bör regleras i lag.

Genom att en *god man* utses möjliggörs även för ett *bristbo* att t.ex. konton kan avslutas. I kontakt med banker och myndigheter är Allmänna arvsfonden legal dödsbodelägare i de fall medel framkommer eller tillkommer. Nuvarande hantering från Arvsfondens sida medför att Allmänna arvsfonden går miste om medel som tillkommer *bristbon* efter att den provisoriska dödsboförvaltningen har avslutats.

Bristbon kan också stå utan god man på den grund att Allmänna arvsfonden inte arvoderar gode män i de fall arvode inte kan utgå ur dödsboet. Det bör därför införas en uttrycklig bestämmelse i lagen att Allmänna arvsfonden ska betala arvode till god man för dödsbo när dödsboet saknar medel. Det är inte rimligt att gode män för dödsbon

ska utföra uppdraget utan ersättning. Många kommuner upplever svårigheter att överlämna dödsbon till Allmänna arvsfonden när god man saknas.

Avsnitt 14.2.2 Begravningskostnader

Enligt SKL är beskrivningen om begravningskostnader i avsnitt 14.2.2 inte korrekt. Begravningskostnader ska i normalfallet täckas av dödsboets medel och därefter av make/maka eller av föräldrar om det rör sig om underåriga barn (underhållsskyldighet). Först därefter kan det bli aktuellt att bevilja ekonomiskt bistånd med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen till en *värdig begravning*. Denna underhållsskyldighet kan även i vissa fall gälla när det rör sig om ett samboförhållande. Detta följer av praxis, se bl.a. RÅ 1989 ref 64 (I) och KR i Göteborg mål nr 814-12.

Övrigt

SKL vill avslutningsvis uppmärksamma att allt fler avlider i Sverige som är ”papperslösa” eller på annat sätt inte omfattas av begravningsavgiften, vilket medför att det för landets socialtjänster blir allt svårare att utreda vem eller vilka som är dödsbodelägare och att kostnaderna för *gravsättning* som sker med stöd av 5 kap. 2 § begravningslagen ökar kraftigt. Även om fokus i utredningen legat på Allmänna arvsfondens handläggning, är detta förhållanden som också bör beaktas.

Sveriges Kommuner och Landsting

Vesna Jovic

Germund Persson